

Falugyűlés, ravatalozóért

Morbid ötlet lenne, ha valamelyik falu elkezdene idegenforgalmi nevezetességeként hirdetni ravatalozóját. Azt már elfogadjuk, hogy Kolozsváron, a házsongárdi temető önmagában is nevezetesség, ahogy kezd azzá lenni Budapestben a farkasréti is, de egy ravatalozó? Sokan tudjuk ugyan, Szegeden a Belvárosi temető ravatalozója is érték, bár külsőre utánozták már jó néhány-szor, de a belsejében Szalay Ferenc három freskója művészettörténeti jelentőséget adott neki. Hírrel adtuk már, Pusztaszeren halonlőképpen nevezetességszámba mehető ravatalozó tervei készültek el Makovecz Imre kezei alatt. Olyannak ígérkezik, aminek látására érdemes lesz Pusztaszerre menni. Támadt is vita belőle.

Főszólaltak azok, akik tiltakoztak elene, hogy a falu építsen az egyháznak kegyeleti célokat szolgáló épületet. Mások azért háborogtak, hogy ők nem akarnak elevenen a föld alá menni, még elhunyt rokonuk búcsúztatására se. Annyira feszített a szóbeszéd, hogy érdemes volt a tanácstörvényben előírt évi, legalább egy falugyűlést zömében erre áldozniuk. Mondhatnánk úgy is, hogy kötelességük volt, hiszen a halom alá épülő ravatalozó költségeinek zömét a megszavazott, és sok visztonlóság után is érvényben maradt tehóból fizeti a falu. Ráadásul az első elképzelések szerint már készen kellene lennie, de valamilyen gubancok miatt még hozzá se kezdtek, bár az építvány már régóta a tethelyen van. Körültekintően készítették elő a falugyűlést, 850 példányban húzták le a meghívót, és minden családdhoz eljuttatták.

A tanácstörvény beszámoló már igyekezett válaszolni az egymásnak ellentmondó fölvetésekre. Nem lesz „bújtatott templom”, de olyanná akarják építeni, amelyben a hit szerinti temetés gyászszertartása is elvégezhető. Nem az egyháznak építi a falu — még mindig dolgoznak bennünk régi görceink —, hanem magának, de értelmes szempontként jött végre elő, hogy ne kelljen a fal mellett járnia meghunyászkodva annak se aki vallásos, hiszen ő is pénzt adja rá. Arra is kitért természetesen, hogy rosszul értelmezett hírek miatt tartanak sokan attól, hogy olyan templom lesz ez, amelyikbe lefelé kell menni. Valójában két, egymásba csatlakozó félgömb adia a ravatalozót, és ezt borítják be földdel. A Makovecz-lele-

mény ugyanis azt találta ki, hogy kunhalmos Alföldünknek testhezálló építménye lehet, ha halmot rakunk fölé. És — bár két évig szinte senkit nem érdekeltek a tervek — most közszemlére bocsátották azokat a falugyűlés majdnem kétszáz résztvevője előtt. Rokonszenvesen egyszerű és világos főszólalásában Todorov Radisláv műszaki ellenőr beszélt építészeti értékeiről, és pontos beosztásáról.

Hivatkozhatott volna a tanács arra, amire igen sokszor és igen sok tanács hivatkozott, már, hogy eddig se kíváncsiskodott senki, tehát nem kell előállnia most se részletes tájékoztatóval. Jó érzékel elébe ment a dolgoknak, kimondatlanul is igénybe véve a tételt: a nyíltság, a nyilvánosság ezer rémhírnék is elejét veheti. Rangot is akart vele adni a tanács, hiszen legalább annyira kiemelt beruházása ez a falunak, mint az országnak például Nagymaros. Érdeklődéssel hallgatta a falu népe a fölvilágosító szavakat, és okos megjegyzésekkel az építkezés mellett szavazott. Megnyugvással vette tudomásul, annyira szép lesz, hogy nyolcvan-száz év múlva is emlegethették: olyan nép lakta ezt a falut, amelyik méltó helyet épített a végtiszűzességnek. Kínálkozott ugyan a lehetőség, mint bármelyik más faluban, hogy betonfalú, nagy pajtát emeljenek ravatalozóként, de a sokkal szebbet, ennél fogva sokkal jobb választották.

Bár a lakosságnak legfőlőbb tíz százeleka volt ott a falugyűlésen, kértek mindenkit, vigye magával az üzenetet: kísérjék figyelemmel az építkezést. Nem titkos beruházás lesz, nem is kerítik körül palánkkal, hogy elzárják az érdeklődő tekintetek elől. Aki csak a buszban utazva veti rá figyelő szeméit, már az is sokat segíthet. Jó lenne persze, mondták a tanácsiak, ha megalakulna egy társadalmi bizottság, és az megkülönböztetett figyelemmel kísérné az építkezést, de ez a lépés még annyira szokatlan közéletünkben, hogy egyelőre nem jelentkezett senki. Pedig jó lenne, ha vizsgáznának arra is, ami még nincsen, de lesz. Nincsen olyan építkezés, amelyiknek ártathatna a gazda odafigyelése ennek az új formátumú ravatalozónak pedig az egész falu a gazdája lesz. Bizunk benne, meglegedett gazdája.

Horváth Dezső

A döntések hátteréről

Tanácsi tisztségek jelöltjei nyilatkoznak

Lapunk január 18-i számában közreadtuk a tanácsi tisztségekre javasoltak névsorát, és ismertettük a jelöltek álláspontját. Most arra vállalkoztunk, megkérdezzük tőlük, milyen szempontok alapján mondtak igent vagy nemet — hadt ismerje meg a városlakó is azokat.

Mészáros Tiborné, a város-gazdálkodási vállalat csoportvezetője:

— Új vb-re van szükség, mert véleményem szerint a korábbi szakértelem hiányában nem tudott felősen dönteni. Vagyis, a megválasztandó testületbe nagyon fölkeszült szakemberek kellenének, akik az, egyébként szintén újításra váró, tanácsi szakapparátust is igazából ellenőrizni tudják. Úgy érzem, közgazdasági, pénzügyi, műszaki ismeréim e feladat ellátásához nem elegendők, főként ezért mondtam nemet, de az sem titok, nehéz a megálhatás, mellékállást szeretnék vállalni.

Tóth Csaba, a 600-as szakmunkásképző iskola szaktanára:

— A vb-tagságra való jelölést egy újabb kihívásnak érzem, s nekem mindig erőt adtak a próbatételek. Másrészt szőregi választópolgárainknak is szeretnék még jobban megfelelni. A peremkerületek sorsa különösen foglalkoztat, és úgy gondolom, a középfokü oktatás problémáit is kellőképpen érzékelem. Nem félek a többes jelöléstől, sőt! Ha tanácstag maradok, úgy fogok a helyemen ülni, mintha mi sem történt volna. Ha pedig megválasztanak, nem fogok félni a vitáktól továbbra sem, döntéshozatalkor pedig a szakértelmet tartom el-

sődlegesnek. Nagy az igény az új funkcionáriusokkal szemben: az erkölcsi, etikai szempontok épp oly fontosak, mint a tudás. Allok eléjük.

Kovács Károlyné, a Kálai Éva leányintézet igazgatóhelyettese:

— Nézze, megtisztelő a jelölés, de nem kívánok élni vele. Közel a nyugdíjhoz, olyan szervi betegséggel is küszködöm, amely engem rettenetesen zavar. Úgy gondolom, nincs helyem az új vb-ben. Nagy lesz a felelőssége, fölkeszült, tájékozott, agilis emberek kellene oda.

Makkosházán vagy az Északi városrészben tudják, tettem és teszem a dolgom, a 33-as választókerület lakóit a második ciklusban képviselem, a legközelebbi választáskor eldöntik, kellek-e még tovább.

Maróthy Győző, a Csomitérv műteremvezetője, építész mérnök. Nem a tanács tagja, tehát kívülről megbízással képzelték el jelöltjei Szeged tanácselnökének. Maróthy január 18-án a Házafias Népfront Szeged Városi Bizottságának levelet írt, melynek másolatát lapunkhoz is elküldte, nehezen választja neve közzétételét:

— Mint a levélben fogalmaztam, a népfront képviselőjével január 13-án folytatott beszélgetésen az elnöki tisztre való esetleges jelölésemet kértem, tekintés tárgyalannak. Teljesen mellékes, hogy a jelenlegi rendelet(ek) nem is ad(nak) le-

hetőséget jelölésemre, ezt a funkciót semmiképp nem vállalnám. Az ötlet rendkívül megtisztelő és örülök, hogy most módom van a nyilvánosság előtt elmondani érveimet: 64. évemben vagyok, beteg, a szívemmel kezelnek. Egyszerűen elhasználtam. Aikik közelebből ismernek, tudják, semmit nem szoktam komolytalanul venni, de egy nagy munkához erő is kell.

Kálmánné Nagypál Katalin fogorvos:

— Választókerületem (a 13. számú) polgárai másodsorára is rám szavaztak, s úgy gondolom, ez valamit jelent. Jelezheti, hogy gondjaikban, a fiatalokéban, az idősekében egyformán eljárnam, ahogy tudtam, segítek. Talán azt is érzékeltek, érzékeny vagyok a közéleti történésekre, főként a hozzám közel állókra, például az egészségügyre. Öszintén szólna, nagyon meglepett, hogy végrehajtó bizottsági tagnak javasolnak, nincs okom visszautasítani. Bár tisztában vagyok vele, hogy ha megválasztanak, nagyobb idővesztésig éri a családomat, két kisgyermekemet, s több lesz a gondom a nagyobb felelősség miatt. Ha tanácstag maradok, akkor is három főszempontot tartok szem előtt. Szakértelmen alapuló felelős döntést, kezleti tisztságot, nagyobb nyilvánosságot vár el most Szeged lakossága.

Mag Edit

Tiszatáj — tiszta táj?

— A megyei párt-vb 1986. augusztus 25-i ülésére, amelyen a Tiszatáj ügyét tárgyalták, én is hivatalos voltam, de közölték velem, hogy az anyagot a kezembe adják ugyan, s mondják véleményét az előterjesztésről, a vb majd kérdéseket is feltesz nekem, de utána megköszönik a véleményemet, a megjelénésemet, és el kell menjek. Így is történt. Különben óriási titoktartás jellemezte a tárgyalást, a vb-tagok is csak a helyszínen kapták meg előlvasásra az előterjesztést, és — úgy tudom — utána nyomban nekik is vissza kellett adniok. Azt hallottam, a mai napig titokban zárolt anyagnak számított... Lényege egyébként annyi, hogy a Tiszatáj számos érdemét elismerve, a folyóirat országos jelentőségét méltatva felsorolja azt a bizonyos három közléspolitikai hibának minősülő esetet, s kifejezi azt a Vajda-terjében is olvasható megállapítást, miszerint a szerkesztőségben folyó műhelymunka nem volt elég demokratikus.

— Mit érthettek ezen a kijelentésen?

— Hatan szerkesztettük a Tiszatáj: hármunkon kívül Tóth Béla, Mocsár Gábor és Csátsári Dániel. Tóth Bélával napi kapcsolatban álltunk, sűrűn találkoztunk, jó viszonyban voltunk. Mocsár Gáborral ritkábban dolgoztunk együtt, egyre többet betegeskedett, de sokat dolgozott is akkor már készülő önéletrajzára. Csátsári Dániel Budapestről lejáró egyetemi oktató, övele tényleg elég ritkán találkoztunk, néha hónapokig nem láttuk, előfordult, hogy fél év után vette fel a szerkesztői fizetését. A vád mindenesetre úgy hangzott, hogy mi hárman — Annus, Olasz és én — csinálunk mindent, s talán ez minősülhetett nem kellőképpen demokratikus szerkesztőségi munkának. Lehet, hogy ez így volt; mi hárman viszont valamennyi kéziratot előlvasztunk és megbeszél-tünk.

— Hogyan zajlott le az ominózus párt-vb ülés?

— Nem tudom, hányadik változatot lehetett az a jelenítés, amibe mi is bepillanthattunk, állítólag többször is átdolgozták, mindenesetre érződött rajta a „csiszoltság”. Megfontolandónak tartotta esetleges személyi változtatások eszközését a szerkesztőség vezetésében, taglalta a már említett műhelymunka elvárásait.

— Milyen kérdéseket tettek fel?

— Például azt, hogy nem tartjuk-e ellenforradalminak a Nagy Gáspár-verset? Milyen mechanizmussal születnek döntéseink az egyes cikkek, művek közléséről? Adtunk-e vissza kéziratokat? Milyen volt szerintünk a lap felső irányítása?

— Döntés is ekkor született?

— Nem. Az eredményhirdetésre szeptember elsején délelőtt 9 órára hívtak be bennünket. Hármunkon kívül Mocsár Gábor is ott volt. Ezt is Koncz János tartotta: felolvasta a megyei párt-vb határozatát. Azzal indult ez is, hogy elismerte a lap bizonyos eredményeit, majd kitért a már jól ismert közléspolitikai hibákra, arra, hogy ezek következtében profilmozdításra van szükség. Maradjon irodalomközpontú a Tiszatáj, de erősíteni kell a társadalomtudományi irányulástokat és a helyi jellegét is, többek között a szegedi társulvésszeltekl való intenzívbb foglalkozással. A szerkesztőségi munka demokratizmusát is meg kell teremteni. Hangsú-

Közléseinkkel — mit tegyünk — visszafelé haladunk az időben: január 16-án a jelenlegi állapotról olvashattak egyféle véleményt (Anderle Ádám tollából), 19-én pedig azt a levelet, amelyet szellemi életünk képviselői közül ötvennégyen írtak alá és küldtek el a megyei pártterkekezletnek — a Tiszatáj régi szerkesztősége rehabilitálása érdekében. Most leváltásuk történetéből mond el részleteket a volt főszerkesztő, Vörös László — Domonkos Lászlónak, lapunk munkatársának, aki a JATE Kiadó gondozásában hamarosan megjelenő Glasznoszt — peresztrojka nélkül című kötetbe do'gozta fel a teljes „történetet”. A következő részlet a Merénylet a Tisza-parton című riport-dokumentumból való.

lyozták: a vb úgy látja, hogy én, mint főszerkesztő, nem tudok az új követelményeknek megfelelni, ezért leváltásomat javasolja az illetékeseknek, továbbá Annus József és Olasz Sándor ellen pártfegyelmi eljárás lefolytatását is. Hogy ők a szerkesztőségben maradhatnak-e, ennek a pártfegyelminek az eredményétől függ majd. Végezetül kifejtette, hogy a jövőben szerkesztőbizottság is alakuljon a szerkesztőség mellett, éppen a demokratizmus megteremtése érdekében. Az egész gyorsan, úgy tíz perc alatt zajlott le. Utána elmentünk a Szeged étterembe; ott szegény Mocsár Gábor többször is elmondta, hogy történt pártfegyelmi eljárás leváltásuk miatt mindez 1986. szeptemberének elsején, az új sajtótörvény életbe lépésének napján...

— Kaptak erről a vb-határozatról valamilyen dokumentumot?

— Nem. Általában: nagyon óvakodtak mindvégig attól, nehogy bármiféle dokumentum kerüljön a kezünkbe. Csakis és kizárólag telefonon és szóban történt szinte minden. Annus Józsefnek és Olasz Sándornak például a mai napig nincs semmiféle papírja arról, hogy a Tiszatáj szerkesztőségében viselt funkciójuk alól bárki, bármikor felmentette volna őket...

*

— Szeptember 20-án, szombaton délelőtt 9 órára telefonhívás alapján hivatalos voltam a megyei pártbizottságra, Gyárfás Mihályhoz, a megyei pártfegyelmi bizottság elnökéhez. Am rögtön rá kellett jönnöm, hogy nem fegyelmi következik: Gyárfás egyedül jött. Elmondta, hogy a szeptember elsején felolvasott eredményhirdetés félreérthető pontjait időközben a megyei párt-vb tisztázta. Ellenem pártfegyelmi eljárás nem indul, Annusék ellen igen. Egyik döntést sem indokolta. Később Annusék elmondták: életük mélypontja volt a pártfegyelmi napja. Erélyes, számonkérő hangnem, az irodalomhoz még csak nem is könyvítő emberek bölcsekedései és hasonlók. Ekkor még nem értettem az összefüggéseket: ők igen, és éppen én, a főnök nem?

— Október 8-án választmányi ülés van az írószövetségben. Addigra már megérkezett a Politikai Bizottság válasza arra a beadványra, melyet az előző rendkívüli választmányi ülésen 32-en írtak alá a választmányi tagok közül, s amelyben tiltakoztak a megyei párt-vb döntése ellen.

— Radics Katalinnak, a Központi Bizottság osztályvezetőjének aláírásával a levél lényege az, hogy tudomásul vették a beadványban foglaltakat és a kérelmet, s a PB ígéretet tesz arra, hogy a Tiszatájra vonatkozó végső döntést kellő mérlegelés után hozza majd meg. Lényegében tehát egy

udvariasan semmitmondó válaszba pillanthattam bele, amikor Jovánovics Miklós, az írószövetség akkori főtáskára megmutatta. Pár nap múlva, október 14-én Koncz Jánoshoz voltam hivatalos. Szabó G. László, a megyei tanács elnökhelyettese volt mellette. Most ők ketten próbálták rávenni arra: mindekképpen maradjanak tagja a megalakulóban levő új szerkesztőségnek. Itt, a beszélgetés során jöttem rá arra, miért nem kaptam én is pártfegyelmit. Koncz János is célozott erre, finoman bár, de észrevehetően: tapasztalhattam, differenciált volt az eljárás velünk szemben a büntetések terén is...

— Így, „pártfegyelmieltelennül” akarták volna megvásárolni?

— Feltételezhető, hogy ez lett volna szándékuk. Kedvezményben részesülők, és ennek fejében vállalom kell majd a közreműködést. Újra elmondtam azt, amit Sebének korábban: semmi szín alatt sem! Hiszen ezzel mintegy legalizáltam volna az igazságtalan döntést.

— Annus József és Olasz Sándor végül milyen pártbüntetést kapott?

— Szigorú megrovásban részesültek, azzal az indoklással, hogy nem tartották be az 1982. szeptember 30-án, a Lancranjan-ügy következtében hozott párthatározat vonatkozó passzusait... Nekik írásos dokumentum a kezükben csak erről van, holott közben már nagyban keresték maguknak az állásokat, Olasz Sándor már megpályázta a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola magyar tanszékén az egyik státust, Annus József pedig a múzeumba készült. Tőlem október 20-án Székely Sándor kért újabb találkozót. Megismételte ugyanazt, amit Konczék pár nappal azelőtt, s elmondta, hogy a tárgyan még Szabó Sándor, a megyei pártbizottság első titkára is beszélni kíván velem. Neki is kifejtettem: szó sem lehet az egészről, így aztán Szabó Sándor már nem is hívott...

*

1986. novemberének utolsó napjaiban rendezték meg az írószövetség közgyűlését. Itt sok felszólaló foglalkozott a Tiszatáj ügyével. Nagy Gáspár — többek között — ezt mondta:

„...a nézetek bármilyen elnyomása — még a helytelen nézetek elnyomása is — következményeiben az igazság ellen irányul, mert az igazságot csak egyenjogú és szabad nézetek dialógusában lehet elérni. Azt hiszem, ezt nem adhatjuk fel, és ahogyan említettem, Advent első vasárnapja van. Tudjuk, hogy lesznek Pilátusok, lesznek Heródek, csecsemőgyilkosok, lesznek Júdások, de a kisdéd megszületik, az igazság megszületik, semmiképpen sem lehet eltiporni.

Ezért nyugodtan gyűjtsuk meg azt az egy szál gyertyát, s utána a többi is.”